

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ 25^{ΗΣ} ΜΑΡΤΙΟΥ

Του Κωνσταντίνου Χιούτη,
Θεολόγου καθηγητή του Γυμνασίου Αρναίας

Σεβαστέ Ιεράρχα,
αξιότιμε κ. Δήμαρχε και εκπρόσωποι των διαφόρων Φορέων,
αγαπητό εν Χριστώ εκκλησίασμα!

Ημέρα ελευθερίας είναι η σημερινή, στην οποία σμίγουνε δύο σπουδαία γεγονότα της πίστης μας και της εθνικής μας Ιστορίας: ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου και ο Επαναστατικός Αγώνας του 1821.

Ο Ευαγγελισμός αποτελεί έκφραση της αγάπης του Θεού προς τον άνθρωπο. Την αγάπη αυτή η Εκκλησία μας την έκανε γιορτή, για να τιμήσει την αναγγελία της χαρμόσυνης είδησης προς την Παναγία ότι θα γεννήσει το Λυτρωτή, αυτόν που υποσχέθηκε ο Θεός μετά την παρακοή των Πρωτοπλάστων και αυτόν, που πρόσμεναν γενιές ανθρώπων.

Δεν θα μπορούσε να υπάρξει καλύτερη είδηση στον κόσμο, άκου: ο Θεός επρόκειτο να γίνει Άνθρωπος, για να εξυψώσει τον άνθρωπο και να τον κάνει μέτοχο της Βασιλείας του. Πράγματι, θαυμάσιο γεγονός και ανερμήνευτο! Γι' αυτό και η εκκλησιαστική τέχνη αναπαριστά τον Ευαγγελισμό στα θυρόφυλλα της Ωραίας Πύλης, για να μας δείξει ότι με τη σάρκωση του Κυρίου ξαναεπιστρέφουμε στον Παράδεισο (Ιερό Βήμα) και κατά χάρη γινόμαστε αγαπημένοι του Θεού.

Σήμερα ο Ελληνισμός, όπου γης, γιορτάζει και τη λύτρωση του Γένους μας. Ξέρετε, στη ζωή κάθε έθνους υπάρχουν στιγμές, που το καταξιώνουν, που το φέρνουν πρόσωπο με πρόσωπο με την Ιστορία. Για μας τους Έλληνες ο Αγώνας του 1821 είναι μία από αυτές τις στιγμές, ίσως η πιο ένδοξη, γιατί ο Ελληνισμός πέτυχε μία μεγάλη νίκη στο πεδίο του Πολιτισμού. Επί 400 έτη δεν στάθηκε εφικτό να αφομοιωθεί. Διατήρησε την ταυτότητά του έχοντας ως συνιστώσες την ελληνική γλώσσα και την πίστη του στην Εκκλησία του Χριστού. Γι' αυτό το 1821 δεν είναι μόνο Επανάσταση, αλλά είναι και Ανάσταση για τον Ελληνισμό.

Η Ελληνική Επανάσταση ήταν ένας πόλεμος που διήρκησε εννέα έτη, με συνεχείς μάχες, ναυμαχίες, πολιορκίες και σφαγές, που εκτάθηκαν έως το 1829. Είναι ένας από τους πολέμους, που κράτησε τόσο μεγάλο διάστημα, σε αντίθεση με άλλες χώρες, που απέκτησαν την εθνική τους ανεξαρτησία με ελάχιστο τίμημα (Βουλγαρία, Αλβανία, Ρουμανία κ.ά.).

Σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο της Φιλικής Εταιρείας η Επανάσταση θα εκδηλωνόταν από τη Μολδοβλαχία μέχρι την Πελοπόννησο και από την Κωνσταντινούπολη μέχρι τη Σερβία. Ο Αγώνας όμως ευδοκίμησε από την αρχή περισσότερο στην Πελοπόννησο παρουσιάζοντας πολλές επιτυχίες, κυριότερη των οποίων ήταν η κατάληψη της Τριπολιτσάς (Σεπτέμβριος 1821).

Στη συνέχεια, από το 1823, ο Αγώνας παρουσίασε κάμψη εξαιτίας των αντιπαράθεσεων πολιτικών και στρατιωτικών προσώπων. Προκλήθηκαν εμφυλιοπολεμικές αναμετρήσεις (1824-1825) και η Επανάσταση κινδύνευσε να αποτύχει. Και σαν να μην αρκούσαν αυτά, το 1825 προστέθηκε στον πόλεμο ένας ακόμη αντίπαλος για μας, οι Αιγύπτιοι.

Το 1826 οι συντονισμένες προσπάθειες Οθωμανών και Αιγυπτίων οδήγησαν στην πολιορκία του Μεσολογγίου και στην επική Έξοδό του. Η κατάληψη της πόλης αυτής συνετάραξε τους Έλληνες, αλλά συνάμα πέτυχε να εκδηλωθεί ευεργετικά το ενδιαφέρον των Μεγάλων Δυνάμεων για το Ελληνικό Ζήτημα έχοντας κορυφαία πράξη την καταστροφή του τουρκο-αιγυπτιακού στόλου στο Ναβαρίνο (1827).

Η ανάληψη της διακυβέρνησης του τόπου από τον Καποδίστρια συνετέλεσε στην οργάνωση ευνομούμενου κράτους και στη διεθνή αναγνώριση των ορίων του. Έτσι δημιουργήθηκε το Ελληνικό Κράτος (1830) μετά από έναν σκληρό αγώνα, τον οποίο ξεκίνησε μία μικρή ομάδα πατριωτών Ελλήνων, χωρίς να έχει οικονομικούς πόρους, στρατηγικούς σχεδιασμούς και στήριξη από τους ξένους.

Ο αγώνας στηρίχθηκε σε ολόκληρο τον ελληνικό λαό. Ο ελληνικός στρατός της Επανάστασης ήταν ο λαός: χωρικοί, ναυτικοί, καλόγεροι, έμποροι, άνδρες και γυναίκες. Και απέναντί του υπήρχε μία ισχυρή αυτοκρατορία, στην οποία έκαναν πλάτες άλλες δύο αυτοκρατορίες, η Αυστριακή και η Βρετανική.

Η Ελληνική Επανάσταση απέδειξε ότι η αγωνιστικότητα και η ισχυρή θέληση ενός λαού μπορούν να αλλάξουν την Ιστορία και κυρίως υπέδειξε ότι αυτός ο κόσμος πρέπει να έχει πατρίδες και όχι αυτοκρατορίες.

Είναι κοινή διαπίστωση ότι σήμερα μας δίνετε η ευκαιρία να φυλλομετρήσουμε το ιστορικό μας παρελθόν, να θυμηθούμε ξανά τους ήρωές μας, που ξεροσταλιάζουν ακίνητοι στις πλατείες και στα ηρώα. Είναι, όμως, και επιτακτική ανάγκη να πούμε κάτι και για τον τόπο μας, για τη δική του ιστορία, η οποία είναι κομμάτι της εθνικής Ιστορίας και χωρίς αυτή η εθνική Ιστορία είναι ελλειπής.

Τι συνέβη εδώ, στη Χαλκιδική, κατά την Επανάσταση; Πως αντέδρασε η τοπική κοινωνία;

Πεποίθηση της Φιλικής Εταιρείας ήταν ότι η Χαλκιδική και το Άγιον Όρος ήταν ο κατάλληλος τόπος στη Μακεδονία, για να ξεκινήσει η Επανάσταση (δύσβατα μέρη, ελληνικό στοιχείο, ανδρικό στοιχείο στο Άγ. Όρος, επίθεση στη Θεσσαλονίκη).

Οι πληροφορίες των Τούρκων ότι στη Χαλκιδική προετοιμάζουν επανάσταση τούς ώθησαν σε βιαιότητες και έτσι τον Μάιο του 1821 οι Πολυγυρινοί αντέδρασαν κτυπώντας την τουρκική φρουρά της πόλης. Τον Πολύγυρο μιμήθηκε σύντομα η Κασσάνδρα, η Σιθωνία, τα Μαντεμοχώρια και τα μοναστήρια του Άθω, τα οποία ετοιμαζόταν για την εξέγερση από τα τέλη Μαρτίου με επικεφαλής το Σερραίο μεγαλέμπορο Εμμανουήλ Παπά.

Το πρώτο στάδιο του Αγώνα είχε θετική εξέλιξη στη Χαλκιδική. Τα επαναστατικά σώματα προχώρησαν ανενόχλητα με δύο φάλαγγες προς την περιοχή της Ρεντίνας και της Θέρμης αντίστοιχα, αλλά λόγω έλλειψης στρατηγικού σχεδίου καθυστέρησαν την προέλασή τους προς τη Θεσσαλονίκη.

Δυστυχώς στη Χαλκιδική δεν είχαμε στρατιωτικές φυσιογνωμίες ανάλογες της Πελοποννήσου, οι οποίες θα μπορούσαν να ηγηθούν της Επανάστασης. Έτσι χωρίς στρατηγικό σχεδιασμό και πολεμική εμπειρία οι ένοπλοι(;) χωρικοί και οι Αγιορείτες μοναχοί δεν μπόρεσαν να αντισταθούν στον στρατό των Οθωμανών, που ήρθε από τη Δράμα και τα Γιαννιτσά και τους αποδεκάτισε στην περιοχή της Ρεντίνας και της Μονής Αγίας Αναστασίας αντίστοιχα.

Η προέλαση του οθωμανικού στρατού στη Χαλκιδική ήταν εύκολη και οι επιζήσαντες αγωνιστές βρήκαν καταφύγιο στη χερσόνησο της Κασσάνδρας, όπου αμύνθηκαν γενναία έως το Νοέμβριο του 1821. Μετά την πτώση της Κασσάνδρας, το Άγιον Όρος μη έχοντας τον απαραίτητο στρατό αναγκάστηκε να δηλώσει υποταγή στον κατακτητή αποφεύγοντας τις ολέθριες συνέπειες, που προέβλεπε ο ιερός νόμος των μουσουλμάνων σε περιπτώσεις αντίστασης.

Έτσι η Επανάσταση στη Χαλκιδική έσβησε μετά από επτά μήνες μαχών, αλλά τα οφέλη για την εξέγερση στην υπόλοιπη Ελλάδα ήταν σημαντικά, αφού οι άνδρες του Εμμ. Παπά είχαν απασχολήσει επί μήνες τον τουρκικό στρατό και δεν του επέτρεψαν να προωθηθεί έγκαιρα στην επαναστατημένη Νότια Ελλάδα.

Είναι ευκαιρία να τονίσουμε δύο σημαντικές πτυχές της Επανάστασης στη Χαλκιδική, για να αντιληφθούμε την συμβολή του τόπου μας στον Αγώνα του 1821.

Ο τουρκικός στρατός σε αντίποινα για τη συμμετοχή των χωριών της Χαλκιδικής στην Επανάσταση πυρπόλησε όλα τα χωριά (περίπου 70) και όλα τα αγιορειτικά μετόχια (περίπου 50). Καταστράφηκαν όλες οι εκκλησίες, τα σπίτια των κατοίκων, τα κινητά τους αντικείμενα και όλα τους τα ζώα. Έτσι η Χαλκιδική σήμερα δεν έχει να επιδείξει τίποτε από την προεπαναστατική εποχή στον τομέα της αρχιτεκτονικής, των εκκλησιαστικών τεχνών και της λαογραφίας, αφού καταστράφηκαν όλα τα κτίσματα, οι εικόνες των εκκλησιών, τα έγγραφα των κατοίκων, οι κατοικίες και τόσα άλλα, που θα μαρτυρούσαν τον πολιτισμό μας.

Δεν είναι τυχαίο που η εξέγερση του 1821 αποδόθηκε από τις γενιές εκείνες με το όνομα "Ο Χαλασμός". Γιατί τότε, δεν καταστράφηκε μόνο η τοπική οικονομία και ο οικοδομικός ιστός όλων των χωριών, αλλά καταστράφηκε και η ανθρώπινη κοινωνία της Χαλκιδικής. Εκατοντάδες οι νεκροί αγωνιστές στις μάχες και ο άμαχος πληθυσμός, που σφαγιάστηκε στη συνέχεια. Αναρίθμητοι ήταν οι αγνοούμενοι, που αιχμαλωτίστηκαν στα βουνά κατά την καταδίωξη και στη συνέχεια πουλήθηκαν στα παζάρια της Θεσσαλονίκης, για να προωθηθούν στην Αφρική και στη Μ. Ασία ή σε σπίτια επαρχιακών μπέηδων της Μακεδονίας και της Θράκης.

Εκατοντάδες ήταν και αυτοί που διέφυγαν έντρομοι στα νησιά, για να αποφύγουν τα αντίποινα. Για τους τελευταίους η επιστροφή στη Χαλκιδική ήταν αμφίβολη. Το βλέπεις ακόμη και σήμερα, όταν είσαι στη Θάσο και συζητάς με τους νησιώτες, να σου λένε «εμένα οι πρόγονοί μου ήρθαν εδώ από τα Μαντεμοχώρια». Το αφουγκράζεσαι όταν είσαι στη Σκόπελο και βλέπεις τις πινακίδες στα σοκάκια να γράφουν: «ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΓΑΛΑΤΣΙΑΝΟΥ».

Μία άλλη Χαλκιδική έζησε αλλού, μετά την Επανάσταση. Το κοιμητήριο στην Αταλάντη της Φθιώτιδας ανέπαυσε πολλούς από αυτούς τους Χαλκιδικιώτες. Γι' αυτό το λέω συχνά ότι η Αταλάντη έπρεπε να έχει αδελφοποιηθεί με τη Χαλκιδική, όπως κάναμε με τόσες ξένες πόλεις χάρη

του Τουρισμού. Τα μαθητικά μας λεωφορεία, που ταξιδεύουν για τα μουσεία της Αθήνας, έπρεπε να έχουν έναν ακόμη προορισμό: τον συνοικισμό των Μακεδόνων της Αταλάντης, τον οποίο ίδρυσε ο Όθων, για να στεγαστούν και οι Χαλκιδικιώτες πρόσφυγες της επαναστατικής περιόδου.

Σήμερα ανάβουμε το κερί μας για όλους αυτούς και παρακαλούμε στη Δοξολογία το Θεό να αναπαύσει τις ψυχές τους. Όλους αυτούς, που υπό αυτές τις συνθήκες αναγκάστηκαν να μη γυρίσουν ποτέ πίσω και να ζήσουν σε άλλους τόπους ως ξένοι, χωρίς ένα κομμάτι καλλιεργήσιμης γης. Πολλοί από αυτούς είναι αλήθεια ότι μετήλθαν και την πειρατεία στα νησιά των Σποράδων, για να ζήσουν τις οικογένειές τους. Οι πιο τολμηροί ή οι περισσότερο ευσυνείδητοι συνέχισαν με το όπλο στο χέρι να πολεμούν τον κατακτητή.

Είναι αυτοί, που πολέμησαν στη Νάουσα, στην Εύβοια, στα Ψαρά, στην Αταλάντη, στην Αράχωβα με τον Καραϊσκάκη, στη Μεσσηνία και στην Κρήτη.

Η Χαλκιδική δεν έχει να επιδείξει στην Ιστορία της μόνο τον Εμμανουήλ Παπά και το Στάμο Χάψα. Τα τελευταία χρόνια στην προσωπογραφία της Επανάστασης μπορούμε να προσθέσουμε εκατοντάδες αγωνιστών, που μετά την πτώση της Κασσάνδρας στήριξαν τον αγώνα των υπολοίπων Ελλήνων.

Πιστοποιητικά της συμμετοχής τους στον Επαναστατικό Αγώνα βρίσκονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Αθήνα), μάρτυρες μιας ένδοξης θυσίας. Έγγραφα δικά τους, που τα φύλαγαν στα καλύβια τους ή στα κείμια τους. Σε αυτά τα παλαιά έγγραφα βλέπει κανείς το ένδοξο παρελθόν των προγόνων μας και τις αγωνίες τους να αραδιάζονται στο χαρτί. Σε αυτά μπορείτε να δείτε από τη Βαρβάρα το Γεώργιο Αστερίου με 18 μάχες εναντίον των Τούρκων, τραυματίας στο αριστερό χέρι. Από τη Στρατονίκη το Νικόλαο Κλονή, από την Αρναία τον προύχοντα Κωνσταντή Χατζη-Ευθυμίου να έχει ξοδέψει την περιουσία του για τον Αγώνα. Από την Ιερισσό τους αδελφούς Αθανάσιο και Κωνσταντίνο Βλαχομιχάλη. Από το Γομάτι τον Απόστολο Βασιλείου ή Αποστολάρα, που πολέμησε τους Αιγύπτιους στην Πελοπόννησο. Από τα Ριζά το Βασίλη Αθανασίου, που ήταν αρχηγός του ιππικού στην Κρήτη. Από τη Μ. Παναγία το Θεόδωρο Αγγέλου, από το Παλαιοχώρι τον Παραδείση Νικολάου, από το Στανό τους αδελφούς Οικονόμου. Και τόσους άλλους από τα Δουμπιά, τον Πολύγυρο, την Ορμύλια και όλα χωριά της Χαλκιδικής.

Αυτές είναι λαμπρές σελίδες της ιστορίας μας! ...

Αγαπητοί αδελφοί!

Η σημερινή επέτειος αποτελεί εφελτήριο, για να συνειδητοποιήσουμε και τη δική μας θέση μέσα σε αυτό το Έθνος, γιατί ο καθένας μας έχει ήδη το δικό του ρόλο και πρέπει πάντοτε να διεξάγει το δικό του αγώνα με όσες δυνάμεις έχει και προπάντων τίμια.

Γιατί ο κατακτητής είναι πάντοτε μπροστά, άσχετα αν δεν έχει χατζάρι, όπως τότε. Οι ξένες Δυνάμεις είναι πάλι στο παρασκήνιο, όπως τότε. Τα δάνεια από τους Ευρωπαίους είναι και πάλι σε ισχύ, όπως τότε στην Επανάσταση.

Όμως και εμείς, ο λαός, είμαστε παρόντες ... όπως τότε. Ως Έλληνες ατενίζουμε το μέλλον με ψηλά το κεφάλι για ό,τι μας παραδόθηκε με αγώνες και με αίμα. Γιατί τίποτε δεν μας χάρισαν. Η ελευθερία δεν δωρίζεται, κατακτάται έχοντας πάντα βοηθό την υπέρμαχο Στρατηγό, την Παναγία.

Ας γιορτάσουμε, λοιπόν, σήμερα όπως μας πρέπει: ως Χριστιανοί και ως Έλληνες.